

*Handläggare:
Jan Vikenheim*

Landstingsstyrelsen

Remiss: Skyddet för den personliga integriteten – bedömningar och förslag (SOU 2008:3)

Ärendet

Justitiedepartementet har inbjudit Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på betänkandet.

En sammanfattning av betänkandet och författningsförslagen bifogas, *bilaga 1*.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att som remissyttrande till Justitiedepartementet överlämna detta tjänsteutlåtande.

Förvaltningens synpunkter

Uppdraget

Integritetsskyddskommittén har haft i uppdrag att kartlägga och analysera skyddet i lagstiftningen för den personliga integriteten samt överväga om detta skydd behöver kompletteras. I sitt slutbetänkande lämnar kommittén förslag till lagstiftning och andra åtgärder som syftar till att stärka skyddet för den personliga integriteten.

Kommittén har i sitt delbetänkande SOU 2007:22 och i sitt nu aktuella slutbetänkande utförligt analyserat olika aspekter på hur skyddet för den personliga integriteten är tillgodosedd idag och har vid denna analys funnit att det föreligger brister. Bristerna är väl belysta och orsakerna väl analyserade. Kommitténs arbete är förtjänstfullt och värdefullt för kommande behov av olika slag där

den enskildes integritet är av särskild betydelse. Inte minst gäller detta när den tekniska utvecklingen möjliggör insamling och även övervakning på ett för den enskilda individen okontrollerbart och oförståeligt sätt.

Ändringar i regeringsformen

Kommittén konstaterar att regeringsformens jämförelsevis låga värdering av skyddet för den personliga integriteten står i kontrast till den uppfattning som kommer till uttryck i Europakonventionen, där rätten till respekt för privat- och familjelivet har en med andra grundläggande fri- och rättigheter jämbördig ställning. Även om konventionen inte ställer krav på att rätten till respekt för privatlivet skall vara reglerad på en viss konstitutionell nivå, kan, enligt kommittén, den nu rådande bristen på jämvikt i regeringsformen i längden komma att bli besvärande för Sveriges trovärdighet som konventionsstat. Kommitténs bedömning blir därför att grundlagsskyddet för den personliga integriteten behöver stärkas.

När det gäller frågan hur detta skall åstadkommas har kommittén funnit det nödvändigt att utgå från den uppbyggnad som fri- och rättighetsskyddet har i regeringsformen i dag. Det innebär att ett utökat skydd inte bör utformas som en positiv förpliktelse för det allmänna, exempelvis i form av ett stadgande som ålägger det allmänna att visa respekt för varje medborgares rätt till personlig integritet. Kommittén menar att skyddet i den nya bestämmelsen i stället måste utformas som ett förbud för lagstiftaren att vidta integritetsbegränsande åtgärder, såvida inte begränsningarna sker efter den särskilda prövningen som regeringsformen kräver.

De förfaranden från det allmänna sida som ett utvidgat grundlagsskydd bör ta sikte på är enligt kommitténs mening sådan övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden som sker i hemlighet eller utan samtycke. De företeelser som bör fångas in genom ett sådant grundlagsskydd är framför allt mer kvalificerade former av övervakning och sådan kartläggning som sker i form av registrering och hantering av personuppgifter inom ramen för omfattande informationssamlingar hos myndigheter. Inringningen av dessa företeelser sker i kommitténs förslag genom att det föreskrivs att det skall vara fråga om ett intrång som i betydande mån innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

Ett grundlagsskydd av denna innebörd kommer att träffa bland annat de straffprocessuella tvångsmedlen hemlig kameraövervakning och hemlig teleövervakning. Detta är enligt kommitténs bedömning både önskvärt och nödvändigt eftersom dessa företeelser är särskilt känsliga från integritetsskyddssynpunkt genom att de används i hemlighet och genom att övervakningen ständigt pågår med utnyttjande av fast anordnad apparatur under den tid som ett tillståndsbeslut gäller. Den enskildes förehavanden i vad denne uppfattar vara ett privat sammanhang står således ständigt under övervakning av det allmänna. Kommittén konstaterar dock att några omedelbara konsekvenser för de nämnda straffprocessuella tvångsmedlen torde ett grundlagsskydd inte få, eftersom dessa typer av integritetsintrång redan är reglerade i gällande lagstiftning. Däremot får ett grundlagsskydd till konsekvens att varje *integritetsbegränsande ändring* i den aktuella tvångsmedelslagstiftningen skall underkastas det särskilda förfarandet i regeringsformen.

Åtgärder från det allmännas sida som innebär informationsinhämtning som inte sker genom fast anordnad apparatur, t.ex. filmning i smyg eller fotografering med handmanövrerad kamera, bör också kunna omfattas av ett grundlagsskydd. Detsamma gäller intrång i form av hemliga inspelningar av telefonsamtal eller andra samtal som den enskilde har med företrädare för det allmänna. I alla dessa avseenden blir statsmakterna därmed tvungna att se över lagstiftningen så att det föreslagna grundlagskravet på lagstöd till alla delar uppfylls. Inte bara hantering av personuppgifter inom den brottsbekämpande verksamheten, utan också vid exempelvis hantering och kartläggningar av uppgifter om den enskildes hälsa i patientjournaler och hälsodataregister eller inom ramen för forskning i det allmännas regi bör enligt kommittén ha grundlagsskydd i den mån hanteringen sker utan samtycke från den enskilde. Slutligen kan avlyssning av kommunikation mellan enskilda som sker trådlöst, t.ex. via radio eller satellit komma att omfattas av det utvidgade grundlagsskyddet.

Förvaltningen har inget att erinra mot kommitténs överväganden och slutsatser då det gäller valet av lagstiftningsteknik för utformande av ett utvidgat materiellt grundlagsskydd för den personliga integriteten genom bestämmelserna i regeringsformen.

Kommittén föreslår att bara intrång som sker i hemlighet eller utan samtycke från den enskilde ska omfattas av det förbud mot intrång som regleras i det nya andra stycket i 2 kap. 6 §.

Som ytterligare förutsättning för att den enskilde skall ges ett förstärkt skydd genom den nya grundlagsbestämmelsen skall gälla att intrånget innebär att den enskildes personliga förhållanden övervakas eller kartläggs. För att intrånget skall nå upp till en nivå som motiverar det särskilda skyddsvärde som grundlagsbestämmelse avser att garantera, bör enligt kommitténs motivtext, därutöver gälla *att övervakningen eller kartläggningen skall ha en särskilt ingripande karaktär och sålunda ha en viss intensitet eller omfattning*. Detta har i den föreslagna bestämmelsen uttryckts så att det skall vara frågan om ett intrång som *i betydande mån* innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

Förvaltningen ifrågasätter om det valda uttrycket, och således rekvisitetet för bestämmelsens tillämpning, *i betydande mån*, är tillräckligt preciserat för att tjäna sitt syfte att skydda den enskilde. Förvaltningen vill peka på risken för att det är så flexibelt att det skulle kunna inbjuda till att tänjas på så att det står i strid med intentionerna bakom bestämmelsen. Begreppen *ingripande karaktär* respektive *intensitet eller omfattning* säger mer om vad som ska avses vid bestämmelsens tillämpande och tolkning. Mot denna bakgrund menar förvaltningen att en omformulering av rekvisitetet bör övervägas.

Fotoförbudet

Förvaltningen delar kommitténs uppfattning att det behövs ett förstärkt skydd mot fotografering i smyg med handkamera av personer i vissa miljöer och tillstyrker en ny bestämmelse i 4 kap. brottsbalken, en 6 a §, som kriminaliserar olovlig fotografering. Sådant brott ska enligt förslaget anses vara för handen om någon olovligen fotograferar någon som befinner sig på en plats dit allmänheten inte har insyn, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna var försvarlig. Av kommitténs motivtext framgår att avsikten inte är att den rent faktiska möjligheten till insyn ska vara avgörande för om fotografering ska anses olaglig eller inte. Avgränsningen bör i stället enligt kommitténs mening göras så, att bestämmelsen omfattar endast fall där det ter sig stötande för rättskänslan att en persons integritet inte respekteras. Dessa fall knyter an till situationer där en person har undandragit sig

offentlighet eller befinner sig på en plats som gör det uppenbart att han eller hon bör lämnas i fred. Kommittén ger som exempel, privata hem, toaletter, omklädningsrum på skolor och idrottsanläggningar och provhytter. Den som befinner sig på en plats där han eller hon räknar med att vara undandragen offentlighet kan enligt kommittén typiskt sett med större rätt göra anspråk på rättsordningens skydd än den som befinner sig på en plats där han eller hon är föremål för andras uppmärksamhet.

Uppföljning

Kommittén föreslår att en nämnd eller ett råd med uppgift att vaka över integritetsskyddet på hela samhällsområdet bör inrättas om utvecklingen ger anledning härtill. Förvaltningen delar kommitténs uppfattning att det kan vara motiverat om behov uppstår att inrätta ett organ med en sådan uppgift. Förvaltningen har heller inget att erinra mot förslaget att regeringen årligen skulle lämna information till riksdagen om utvecklingen på integritetsskyddsområdet. Förvaltningen har inga synpunkter då det gäller Datainspektionens roll i dessa sammanhang.

Miljökonsekvenser av beslutet

Beslutet medför inga miljökonsekvenser.

Mona Boström
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist